

Vaarassa olevien ihmisoikeuspuolustajien suojelua on vahvistettava

Ihmisoikeuspuolustajien tilanne on jatkuvasti heikentynyt monissa maissa – myös EU:n alueella ja sen naapurustossa – vaikka YK:n julistus vuodelta 1998 velvoittaa valtioita suojelemaan ihmisoikeustyötä¹. Uhatuiksi joutuvat etenkin ilmasto- ja ympäristöoikeuksia, LHBTI-oikeuksia, työntekijöiden oikeuksia, alkuperäiskansojen oikeuksia ja naisten oikeuksia puolustavat tai naispuoliset ihmisoikeuspuolustajat. Myös kansalliset ihmisoikeusinstituutiot ovat erilaisen häirinnän ja vaikuttamisen kohteena monissa maissa.

Suomi on hyväksynyt useita kansainvälisiä poliittisia sitoumuksia ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi. Esimerkiksi Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen (CM/Rec(2018)11)², jonka mukaan valtioiden on suojeltava erityisesti vaarassa olevia ihmisoikeuspuolustajia. EU julkaisi suuntaviivat ihmisoikeuspuolustajien suojelemisesta vuonna 2008³ ja Suomi omat, juuri päivitettävänä olevat, ohjeistuksensa ensimmäisen kerran vuonna 2014⁴. Ihmisoikeuspuolustajien toiminnan tukeminen on nostettu myös ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa (2021) Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopisteeksi.⁵

Samaan aikaan ihmisoikeusvaltuuskunta on huolestuneena seurannut, miten ihmisoikeuspuolustajien on vaikea saada turvaa Suomesta. Joko pääsyä ei ole lainkaan tai prosessit ovat hitaita ja monimutkaisia. Ihmisoikeuspuolustajan olosuhteet saattavat kriisiytyä nopeasti, mikä vaatii auttajilta pikaista reagointia. Vaarassa oleville ihmisoikeuspuolustajille ei kuitenkaan ole olemassa erityistä viisumimenettelyä tai muutakaan mekanismia väliaikaisen turvan saamiseksi Suomessa.

Ihmisoikeuskeskus, sen valtuuskunnan jäsenet ja useat muut tahot ovat jo pitkään tuoneet esille hälyttävän tarpeen kehittää ihmisoikeuspuolustajien suojelua.⁶ Ihmisoikeusvaltuuskunta korostaa, että ihmisoikeuspuolustajien tilanteen vaikeutuessa Suomella pitää olla valmius ja osaaminen toimia nopeasti ja yhdenmukaisesti heidän suojelemisekseen. Suomen

¹ <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders/declaration-human-rights-defenders>

² https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=09000016808fd8b9

³ https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-guidelines-human-rights-defenders_en

⁴ https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/suomen-ulkoasiainhallinnon-julkiset-ohjeet-euroopan-unionin-ihmisoikeuspuolustajia-koskevien-suuntaviivojen-kaytannon-toteuttamisessa

⁵ <https://valtioneuvosto.fi/-/valtioneuvoston-ihmisoikeuspoliittinen-selonteko-painottaa-ihmisoikeuksien-yleismaailmallisuutta-ja-yhdenvertaisuuden-vahvistamista>

⁶ Ulkoministeriön kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta (IONK) otti kantaa vuonna 2014:

<https://valtioneuvosto.fi/-/ionk-n-kannanotto-ihmisoikeuspuolustajien-viisumikaytannon-uudistamiseksi>

Suojelumekanismien kehittäminen oli keskeinen suositus myös vuonna 2017 julkaistussa selvityksessä:

https://um.fi/documents/35732/0/UM_Ihmisoikeuspuolustajat_F1%20%281%29.pdf/92c5bd3e-9b15-c571-adc2-2aad239d2daa?t=1529498114547

kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan uskottavuus edellyttää välittömiä toimenpiteitä.

Ihmisoikeusvaltuuskunta pitää myönteisenä, että Suomen ohjeistus ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi on päivitettävänä ja selvitystyö humanitaarisesta viisumista on aloitettu. Ohjeistukseen ei ole kuitenkaan tulossa uusia toimia vaarassa olevien ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi, ja humanitaarisen viisumin valmisteluja tehdään ohjeistuksesta erillisenä prosessina.

Ihmisoikeuspuolustajan pääsy Suomeen on turvattava mahdollisimman nopealla ja joustavalla viisumimenettelyllä, ja häntä on tuettava maahanpääsyn jälkeenkin. Tämän vuoksi suojelulle tarvitaan kokonaisvaltainen toimintamalli. Erityisen tärkeää on saada aikaan toimiva koordinaatio ulkoministeriössä, edustustojen kanssa sekä ulkoministeriön ja sisäministeriön kesken. Koordinaatiota tarvitaan lisäksi muiden ihmisoikeuspuolustajatyötä tekevien tahojen, kuten kansalaisjärjestöjen ja yliopistojen, kanssa.

Suomessa annettavan suojelun lisäksi ihmisoikeuspuolustajan olisi tärkeää saada nopeaa ja joustavaa tukea myös maassa, jossa hän työskentelee. Pienikin rahallinen tuki voi olla suuri apu akuutissa tilanteessa. Tällaista apua voitaisiin tarjota Suomen edustustoverkoston kautta.

Osana ihmisoikeuspuolustajien suojelun kokonaisvaltaista kehittämistä on muistettava, että ihmisoikeuspuolustajat kohtaavat fyysisen häirinnän ja uhkailun ohella vastaavia uhkia digitaalisessa ympäristössä. Teknologiaa hyödynnetään myös ihmisoikeuspuolustajien laittomassa vakoilussa. Vaarassa olevan ihmisoikeuspuolustajan suojelemisessa on otettava huomioon lisäksi tämän perheenjäsenet, sillä usein uhka ei kohdistu vain kyseiseen henkilöön vaan hänen koko perheeseensä.

Suomen on nyt aika muuttaa ihmisoikeuspuolustajia koskevat sitoumukset ja periaatteet konkreettiseksi toiminnaksi. Ihmisoikeusvaltuuskunta vaatii hallitusta vaarassa olevien ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi

- kehittämään kokonaisvaltaisen toimintamallin, jolla ihmisoikeuspuolustajaa tuetaan niin lähtömaassa kuin Suomessa
- turvaamaan nopealla ja joustavalla viisumimenettelyllä ihmisoikeuspuolustajan pääsy Suomeen ja
- takaamaan suojelulle riittävät resurssit.

Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä ja käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita. Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution (NHRI).